

Pripomienky k materiálu „Vodný plán Slovenska“

Ministerstvo životného prostredia SR zverejnilo dňa 18. 11. 2015 na webovom sídle Portál právnych predpisov¹ materiál „Vodný plán Slovenska“ (rezortné číslo 7946/2015-6.2.) na medzirezortné pripomienkovanie. Materiál pozostáva z dokumentov Plán manažmentu správneho územia povodia Dunaja, Plán manažmentu správneho územia povodia Visly mapových a iných príloh.

V stanovenej lehote podávame ako zainteresovaná verejnosť k zverejnenému materiálu tieto pripomienky:

1. Pripomienka týkajúca sa Vodného plánu Slovenska ako celku

Vodný plán Slovenska (ďalej len VPS), pozostávajúci z Plánov manažmentu povodia Dunaja a Visly, žiadame prepracovať a opätovne predložiť na pripomienkovanie.

Zdôvodnenie:

VPS je formálny, chybový a vágny dokument, ktorý nemá ambíciu presadiť zlepšenie stavu vôd. Presadzuje budovanie nevhodných vodných stavieb, preto sa dá očakávať, že výsledným efektom bude ďalšie celkové zhoršenie stavu vôd. Je nekomplexný, nekonkrétny, neadresný. Neposkytuje údaje o tom, kto a v akej miere znečisťuje/poškodzuje podzemné a povrchové vody, aké konkrétne opatrenia sa majú realizovať a kto ich má realizovať. Pre tieto nedostatky je nepoužiteľný pre orgány štátnej vodnej správy, ktoré ho majú presadzovať do praxe, ako aj pre subjekty, ktoré by mali realizovať program opatrení.

VPS nevychádza zo spoľahlivo zisteného stavu veci ani z dostatočných podkladov. Okrem vybraných strategických dokumentov a politik EÚ a SR (s. 20 - 21) a publikácií typu Atlas krajiny SR (Miklós a kol. 2002) používa spravidla len nerecenzované rezortné zdroje dát (najmä z VÚVH) a ignoruje množstvo silných dôkazov k jednotlivým problémom a opatreniam v publikáciách zahraničných (Baxter 1977, Ward & Stanford 1983, Goldsmith 1984, Erskine a kol. 1985, Moog 1993, Dynesius & Nilsson 1994, Rosenberg a kol. 1995, Collier a kol. 1996, McCully 1996, Naiman & Décamps 1997, Nilsson a kol. 1997, Kondolf 1997, Brown a kol. 1998, Nilsson & Berggren 2000, Hancock 2002, Kondolf a kol. 2002, Grant a kol. 2003, Melton 2009 a i.) i domácich vedcov (Bernátová a kol. 1993, Mužík 1994, Topercer 1994, Krno a kol. 1996, Novikmec & Svitok 2014, Topercer 2015 a i.). Tým vedome a opakovane porušuje princíp informovaného (na dôkazoch založeného) rozhodovania, princíp materiálnej pravdy (§ 3 ods. 2 a 5 správneho poriadku) a ďalšie základné odborné i právne princípy, čo žiadame napraviť.

Na tieto problémy už odborníci a zainteresovaná verejnosť upozorňovali v svojich pripomienkach z 22. 6. 2014 a 22. 6. 2015, ako aj v rámci pripomienkovania dokumentov v procese strategického posudzovania vplyvov na životné prostredie.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

---

¹ <https://lt.justice.gov.sk/Material/MaterialHome.aspx?instEID=54&matEID=8742&lanqEID=1>

2. Pripomienka týkajúca sa čiastkových plánov manažmentu povodí

Pred schválením Vodného plánu Slovenska (ďalej len VPS) žiadame vypracovať a zverejniť na pripomienkovanie verejnosti plány manažmentu čiastkových povodí v súlade s ustanovením § 12 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách (vodný zákon).

Zdôvodnenie:

Ide o dodržanie zákonného postupu. Jeho cieľom je vypracovať podrobné plánovacie dokumenty ako podklad pre plány manažmentu povodia Dunaja a Visly, ktoré musia obsahovať podrobné informácie o vplyvoch a dopadoch na stav vôd a konkrétny a adresný program opatrení. Bez podrobných plánov manažmentu čiastkových povodí je Vodný plán Slovenska, ktorý obsahuje len agregované údaje, formálny, vágny, neadresný, a teda nevykonateľný dokument.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

3. Pripomienka týkajúca sa hodnotenia vodných útvarov (pripomienka ku kapitole 4 a prílohe 5.1 VPS)

Žiadame, aby pred schválením VPS boli vypracované a ako nové prílohy VPS zverejnené podrobné informácie o vyhodnotení vplyvov a dopadov na stav povrchovej a podzemnej vody, a to pre všetky vymedzené útvary povrchovej a podzemnej vody v súlade s požiadavkami Rámцovej smernice o vode (ďalej len RSV) a metodickými usmerneniami, ktoré boli vypracované v rámci Spoločnej stratégie pre implementáciu RSV na úrovni Európskej komisie. Na základe podrobného vyhodnotenia vplyvov a dopadov na stav vôd v jednotlivých vodných útvaroch žiadame dopracovať kapitoly 4, 6, 8 VPS.

Zdôvodnenie:

Vodný útvar je základná hodnotiaca jednotka vodného plánovania. Vyhodnotenie vplyvov a dopadov ľudskej činnosti na stav jednotlivých vodných útvarov je východiskovým a rozhodujúcim krokom v procese tvorby plánov manažmentu povodí. Bez tohto vyhodnotenia nie je možné vykonávať efektívny monitoring stavu podzemných a povrchových vôd a chránených oblastí a vypracovať transparentný a adresný program opatrení potrebných na dosiahnutie environmentálnych cieľov (najmä dosiahnutie dobrého stavu vôd).

Vo viacerých prípadoch bez zverejnenia predmetných informácií nie je možné overiť vo VPS uvedené informácie. Za všetky príklady uvádzame prípad útvar podzemných vôd SK1000500P v kvartérnych sedimentoch severnej časti Turčianskej kotliny, ktorý veľmi pravdepodobne nie je v dobrom kvantitatívnom stave (v dôsledku hlbokého zarezania koryta Váhu a súvisiaceho výrazného poklesu hladín podzemných vôd) a pravdepodobne ani v dobrom chemickom stave (viacero zasypaných a neutesených veľkých skládok TKO).

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

4. Pripomienka týkajúca sa prehľadu významných vodohospodárskych problémov (pripomienka ku kapitole 2.4.1. VPS)

Do prehľadu iných významných vplyvov a novo vznikajúcich problémov v kapitole 2.4.1. žiadame doplniť informácie o vážnych a prehlbujúcich sa problémoch ochrany riečnych ekosystémov a riečnej krajiny, ako sú:

- pokračujúce straty biodiverzity (negatívne zmeny v rozšírení a početnosti európsky a národne významných druhov, biotopov a procesov v nich),

- fragmentácia ekosystémov vodných tokov,
- výstavba v záplavových územiach,
- sedimentmi zanesené hydroelektrárenské i iné nádrže a ich efekty starých environmentálnych záťaží (manažment sedimentov sa spomína len pri Dunaji - s. 42),
- ťažba sedimentov v korytách, ich zarezávanie a zhoršovanie stavu útvarov povrchových i podzemných vôd v priľahlých nivách (najmä Považie),
- masívne výrubu príbrežnej drevinovej vegetácie ako kľúčovej zložky viacerých európsky významných biotopov, zhoršovanie ich ekologického stavu, strata protieróznej, infiltračnej, refugiálnej a ďalších funkcií a i.

Tieto problémy žiadame do kapitoly 2.4.1. VPS doplniť a v ďalšej časti VPD (kapitola 8 a nová príloha) naplánovať aj účinné opatrenia na ich prevenciu a elimináciu.

Zdôvodnenie:

Ide o významné vodohospodárske problémy s pravdepodobným dopadom na stav vôd, ktoré je potrebné vyhodnotiť a navrhnuť adekvátne nápravné opatrenia. Ako významné vodohospodárske problémy a/lebo významné vplyvy na ekosystémy vodných tokov boli opakovane identifikované viacerými zahraničnými i domácimi autormi citovanými v pripomienke 1. Na viaceré z nich upozorňujú aj súvisiace strategické dokumenty a usmernenia Európskej komisie [Konceptia na ochranu vodných zdrojov Európy - COM (2012) 673 zo 17. 12. 2012, Stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy - COM (2013) 216 zo 16. 4. 2013, Zelená infraštruktúra - zveľaďovanie prírodného kapitálu Európy - COM (2013) 249 zo 6. 5. 2013, Adaptácia na zmenu klímy: európsky rámec opatrení (biela kniha) - COM (2009) 147 z 1. 4. 2009 a Prispôsobenie sa zmene klímy v Európe - možnosti na uskutočnenie opatrení na úrovni EÚ (zelená kniha) - COM (2007) 357 z 29. 6. 2007]. Všetky uvedené zdroje implicitne či explicitne obsahujú aj návrhy účinných opatrení na riešenie týchto problémov, ktoré je nevyhnutné uplatňovať aj v SR, a to s dôrazom na prevenciu.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

5. Pripomienka k identifikácii vplyvov a dopadov (pripomienka ku kapitole 4 VPS)

Pred schválením VPS žiadame doplniť kapitolu 4. o odkazy na zverejnené komplexné informácie o bodových a plošných zdrojoch znečistenia, odberoch podzemných a povrchových vôd a hydromorfologických zmenách vodných tokov. Z týchto komplexných údajov (registrov) žiadame identifikovať významné zdroje znečistenia/poškodenia stavu vôd, t.j. tie, ktoré sú príčinou nevyhovujúceho („zlého“) stavu vôd. Do kapitoly 4 a súvisiacich častí VPS (Plány manažmentu povodí Dunaj a Visla) žiadame doplniť agregované údaje o existujúcich bodových a plošných zdrojoch znečistenia/poškodenia podzemných a povrchových vôd a agregované údaje o významných vplyvoch na stav vodných útvarov. Do VPS žiadame doplniť najmä:

- počet a zoznam neodkanalizovaných obcí spôsobujúcich „zlý“ stav vôd (najmä aglomerácií pod 2000 EO nepodliehajúcich smernici o čistení komunálnych odpadových vôd),
- počet a zoznam vypúšťaní komunálnych a priemyselných odpadových vôd, ktoré sú príčinou nevyhovujúceho ekologického a chemického stavu povrchových vôd,
- počet a zoznam bodových zdrojov znečistenia (najmä priemyselné areály, skládky odpadov, benzínové pumpy a iné), ktoré sú príčinou zlého chemického stavu podzemných vôd alebo stúpajúcich trendov obsahu znečisťujúcich látok v podzemnej vode
- počet a zoznam environmentálnych záťaží spôsobujúcich zlý stav podzemných vôd alebo stúpajúce trendy obsahu znečisťujúcich látok,

- počet a zoznam fariem vybudovaných v rozpore s požiadavkami dusičnanej smernice a/alebo spôsobujúcich zhoršenie stavu vôd,
- počet a zoznam využívaných vodárenských zdrojov so zhoršujúcou sa kvalitou odoberanej vody, ktoré boli, resp. boli alebo budú musieť byť vyradené z vodárenskej siete slúžiacej na zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou,
- zoznam a počet vodných stavieb, ktoré sú príčinou nevyhovujúceho ekologického stavu útvarov povrchovej vody, v členení na vodné stavby pre energetické využitie (vodné elektrárne), vodné nádrže pre odber vody, vodné stavby pre protipovodňovú ochranu, vodné stavby na odvodňovacie a zavlažovacie účely.

Žiadame do kapitoly 4. doplniť odkaz (link) na súbory informácií podľa nasledovnej špecifikácie (príloha I metodického usmernenia pre reporting):

A) Zoznamy bodových a plošných zdrojov znečistenia vrátane relevantných informácií (povinný údaj je o zabezpečení monitorovania) podľa jednotlivých útvarov povrchovej a podzemnej vody, a to:

- zoznam vypúšťaní komunálnych odpadových vôd do povrchových vôd (splašková vrátane podielu priemyselnej odpadovej vody)
- zoznam vypúšťaní priemyselnej odpadovej vody do povrchových vôd
- zoznam vypúšťaní priemyselnej odpadovej vody do verejnej kanalizácie
- zoznam neodkanalizovaných obcí pod 2000 EO s počtom povolených žúmp a malých domových čistiarní odpadových vôd
- zoznam priemyselných zdrojov znečistenia – osobitne spadajúce pod IPKZ a osobitne nespádajúce pod IPKZ
- zoznam historicky kontaminovaných či inak narušených lokalít (brownfields), v súčasnosti opustených
- zoznam skládok komunálneho a nebezpečného odpadu
- zoznam fariem na chov hydiny, prasiat, hovädzieho dobytká
- zoznam fariem pre hospodársky chov rýb
- zoznam odberov/odberateľov podzemných a povrchových vôd podľa účelu odberov
- zoznam využívaných vodárenských zdrojov,
- zoznam vodných stavieb na vodných tokoch spôsobujúcich hydromorfologické zmeny podľa účelu – vodná elektráreň, protipovodňová ochrana, odber vôd, doprava
- register chránených území

B) Súčasne žiadame zverejniť zoznam rozhodnutí vodoprávných orgánov, ktorými bolo povolené užívanie vôd, v členení na:

- vodoprávne povolenia na odber povrchovej a podzemnej vody (s uvedením roku vydaného povolenia)
- vodoprávne povolenia na využívanie hydroenergetického potenciálu
- vodoprávne povolenia na vzdúvanie a iný spôsob akumulácie povrchovej vody
- vodoprávne povolenia na čerpanie podzemných vôd za účelom znižovania ich hladiny
- vodoprávne povolenia na vypúšťanie odpadovej vody do povrchových vôd,
- vodoprávne povolenia na čerpanie znečistených podzemných vôd na účely zníženia ich znečistenia a na ich následné vypúšťanie do podzemných alebo povrchových vôd
- vodoprávne povolenia na zavlažovanie a odvodňovanie pozemkov vodnými stavbami,
- povolenia na vodné stavby v členení podľa účelu - vodná elektráreň, vodná nádrž, protipovodňová ochrana, zavlažovacie a odvodňovacie kanály

- vodoprávne povolenia na ťažbu štrkopieskov a iného riečného materiál z korýt vodných tokov
  - zoznam súhlasov orgánu štátnej vodnej správy vydaných v rámci stavebného povolenia na stavby v inundačnom území, v ochranných pásmach a chránených vodohospodárskych oblastiach, ropovody a iné líniové produktovody stavby veľkokapacitných fariem, leteckú aplikáciu hnojív a chemických látok na ochranu rastlín.
- C) Žiadame zverejniť (uviesť link) na všetky relevantné podkladové materiály (štúdie, analýzy, podrobné hodnotenia) uvedené v zozname literatúry, použité pri tvorbe VPS.

Zdôvodnenie:

Požadovaný rozsah informácií vychádza z metodického usmernenia pre „reporting“, podľa ktorého ich Slovensko musí zaslať Európskej komisii. Verejnosť a dotknuté subjekty majú zákonné právo na informácie o stave vôd a o existujúcich rizikách, ktoré majú vplyv na kvalitu ich života. Bez relevantných podkladových údajov nie je možné pripomienkovať podstatné časti VPS. Navyše ide o informácie, ktoré musí každý členský štát povinne zhromažďovať a spracovávať (príloha II. RSV), pretože ide o východiskové údaje bez ktorých nie je možné vyhodnotiť reálny stav vôd, navrhnúť ciele monitorovacie programy, opatrenia a vypracovať zmysluplné plány manažmentu povodí.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

6. Pripomienka k stanoveniu referenčných podmienok a klasifikačných schém pre hodnotenie ekologického stavu/potenciálu útvarov povrchovej vody (pripomienka ku kapitole 2.2.2 VPS)

Žiadame do kapitoly 2.2.2 VPS doplniť aktuálne informácie o stave a výsledkoch interkalibrácie typov (a podtypov?) vodných útvarov vyčlenených v kategórii riek a v kategórii „riek so zmenenou kategóriou“. Ďalej žiadame do kapitoly 2.2.2 VPS doplniť odkaz na zverejnené aktualizované klasifikačné schémy biologických, fyzikálno-chemických a hydromorfologických indikátorov ekologického stavu a ekologického potenciálu výrazne zmenených vodných útvarov a následne ich vyhlásiť za záväzné.

Zdôvodnenie:

Na zasadnutí Strategickkej koordinačnej skupiny, konanom v Bruseli 9. novembra 2015, bol prezentovaný dokument o stave interkalibrácie, z ktorého vyplynulo, že Slovensko plánuje v kategórii riek revidovať hodnotiace metódy a výsledky interkalibrácie. V kategórii veľkých riek je Slovensko zaradené medzi štyri krajiny s významnými medzermi v procese interkalibrácie. Dokument je zverejnený na web stránke <https://circabc.europa.eu/w/browse/fa9dd70e-da9d-42a8-8610-7d9df303eafc>

Verejnosti neboli prístupné ani výsledky aktualizácie klasifikačných systémov (použitá literatúra v bodoch 25, 28, 30-32). Bez záväzných kritérií hodnotenia ekologického stavu/potenciálu vodných útvarov nie je možné zabezpečiť spoľahlivé vyhodnotenie aktuálneho ekologického stavu/potenciálu vodných útvarov ani vyhodnotenie predpokladaného vplyvu vodných stavieb v rámci procesu EIA a v rámci povinného posudzovania možného zhoršenia stavu vôd podľa článku 4.7 RSV. Absencia klasifikačných schém (najmä pre ryby) má za následok nepodložené, a tým aj nezákonné povoľovanie výstavby vodných stavieb (najmä malých vodných elektrární). Poukazujeme aj na neodôvodnene rozdielne výsledky hodnotenia ekologického stavu/potenciálu vo zverejnených strategických dokumentoch (napr. Vodný plán Slovenska a AKHEP), ktoré treba odstrániť.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

7. Pripomienka k výhledovým infrastrukturným projektom (pripomienka ku kapitole 4.1.4.4. VPS)

V súvislosti s informáciou o strategických dokumentoch v sektore hospodárstva, obrany, dopravy a pôdohospodárstva v kapitole 4.1.4.4 žiadame doplniť do uznesenia vlády úlohu pre ministrov príslušných rezortov, aby zabezpečili posúdenie sektorových programov v rámci procesu strategického posudzovania (SEA), ktoré bude obsahovať vyhodnotenie predpokladaných účinkov programov na stav vodných útvarov v súlade s článkom 4.7 Rámcovej smernice o vode.

Ďalej žiadame vyradiť z príslušnej kapitoly konkrétne projekty, a to vodná elektrárň Sered', prečerpávacía vodná elektrárň Ipeľ, vodné dielo Slatinka, vodárenská nádrž Tichý potok a zámer využitia hydroenergetického potenciálu v rámci tzv. komplexného využitia Dunaja nad Bratislavou. Uvedené projekty neprešli posudzovaním vplyvu na životné prostredie v procese EIA v súlade s príslušnými smernicami EÚ, ani posudzovaním podľa článku 4.7 Rámcovej smernice o vode.

Zdôvodnenie:

Zaradenie konkrétnych projektov do plánov manažmentu povodí bez vyhodnotenia predpokladaných vplyvov na ekologický stav vodných útvarov, územia sústavy Natura 2000 a hladiny podzemnej vody a iné parametre vodných ekosystémov, bez preukázania splnenia podmienok článku 4.7 RSV je odborne nesprávny a nezákonný postup, ktorý je v rozpore s komunitárnym právom EÚ. Porušovanie článku 4.7 v súčasnosti preveruje Európska komisia a pokiaľ Slovensko neurobí v tomto smere nápravu, hrozia sankčné postihy za porušovanie komunitárneho práva. Primárne posúdenie urobené Výskumným ústavom vodného hospodárstva podľa materiálu Postupy pre posudzovanie infraštruktúrnych projektov (zverejnené na webovom sídle Ministerstva životného prostredia SR) nie je preukázaním splnenia podmienok čl. 4.7. RSV.

V prípade VD Slatinka a VN Tichý Potok chýba zdôvodnenie, prečo sa neuskutočňujú iné opatrenia, ktoré sú podstatne lepšou environmentálnou voľbou, napr. vyčistenie existujúcich retenčných priestorov, znižovanie spotreby vody a podpora úspor vody, opatrenia zelenej infraštruktúry na zadržanie vody v povodí atď.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

8. Pripomienka ku Vodnému plánu ako celku v súvislosti s koncepciou využívania hydroenergetického potenciálu vodných tokov SR do roku 2030

Žiadame z VPS vypustiť všetky odkazy na dokument „Koncepcia využívania hydroenergetického potenciálu vodných tokov SR do roku 2030“, a to nielen na jeho platnú verziu schválenú uznesením vlády SR č. 178/2011, ale aj na prerokúvanú aktualizáciu. Žiadame, aby Ministerstvo životného prostredia SR v súlade s kompetenčným zákonom zmenilo svoj doterajší prístup presadzovania energetických cieľov na úkor environmentálnych cieľov a aby zastavilo prebiehajúci proces nezákonného povoľovania malých vodných elektrární, ktoré majú devastálny účinok na prírodu, život vo vodných tokoch a kvalitu životného prostredia občanov.

Žiadame zásadne prepracovať koncepciu využívania hydroenergetického potenciálu. V rámci tohto prehodnotenia žiadame vykonať nasledovné:

- a) prehodnotiť energetické ciele uvedené v koncepcii, ktoré žiadame zosúladiť so smernicou EÚ 2009/28/ES o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie a o zmene a doplnení a následnom zrušení smerníc 2001/77/ES a 2003/30/ES. Podľa tejto smernice je

nezapočítanie veľkých vodných elektrární do podielu obnoviteľných zdrojov energie“ v rozpore s citovanou smernicou, najmä s článkom 5 ods. 3 a prílohou II,

- b) zosúladiť energetické ciele, stanovené v koncepcii pre výrobu elektrickej energie v malých vodných elektrárnach, s Národným akčným plánom pre energiu z obnoviteľných zdrojov, ktorý bol schválený uznesením vlády 677/2010 zo 6. 10. 2010. Uvedený dokument bol vypracovaný v súlade so smernicou 2009/28/ES. Pre malé vodné elektrárne sú v ňom stanovené odlišné ciele od tých, ktoré sú uvádzane v koncepcii (rok 2005 - 278 GWh/rok, 2010 – 239 GWh/rok, 2015 – 363 GWh/rok, 2020 – 543 GWh/rok). Energetické ciele pre rok 2030 nie sú v Akčnom pláne uvedené. Akčný plán obsahuje energetické ciele pre vodnú energiu vrátane veľkých vodných elektrární nad 10 MW,
- c) preveriť, ako bola splnená úloha uložená ministromi hospodárstva v bode B.4 uznesenia č. 383/2007 v znení: „v spolupráci s ministrom životného prostredia a ministrom pôdohospodárstva vypracovať aktualizáciu Koncepcie využitia obnoviteľných zdrojov energie v SR na základe odborných štúdií, ktoré stanovujú aktualizovaný skutočný potenciál pre využitie jednotlivých druhov obnoviteľných zdrojov energie, vypracovaných príslušnými rezortmi a predložiť ju na rokovanie vlády do 30. júna 2009“,
- d) vykonať aktualizáciu energetických cieľov s ohľadom na vývoj spotreby elektrickej energie a aktuálny stav v napĺňaní cieľov pre obnoviteľné zdroje energie. Za týmto účelom žiadame skompletizovať zoznam vybudovaných vodných elektrární s údajmi o inštalovanom výkone a plánovanej ročnej výrobe podľa vydaných vodoprávných a stavebných povolení. Údaj o ročnej výrobe je potrebné uviesť v dvoch ukazovateľoch – plánovaná ročná výroba a aktuálna skutočná ročná výroba. Údaje o aktuálnej ročnej výrobe musia vychádzať z oficiálnych materiálov príslušného rezortu - Ministerstva hospodárstva SR. Na základe oficiálnych materiálov žiadame vysvetliť rozdiely medzi inštalovaným výkonom a plánovanou ročnou výrobou energie z vodných elektrární a aktuálnou reálnou výrobou. Napr. za rok 2012 sa uvádza, že inštalovaný výkon vodných elektrární predstavuje 30,1%, z celkového inštalovaného výkonu (8431 MW), čo predstavuje 2537,73 MW (energetický cieľ do roku 2020 pre vodnú energiu je podľa Národného akčného plánu 1812 MW inštalovaného výkonu). Podiel vyrobenej ročnej energie z vodných elektrární však predstavuje iba 15.3 % na z celkovej produkcie elektrickej energie (4 344,129 GWh/rok). Z uvedených údajov sa dá usudzovať, že energetické ciele stanovené pre energiu z vodných elektrární sú podľa inštalovaného výkonu splnené, avšak je možné, že inštalovaný výkon sa plne nevyužíva z dôvodu nadbytku elektrickej energie.

Zdôvodnenie:

Koncepciu využívania hydroenergetického potenciálu vodných tokov SR a jej aktualizácie treba zásadne prehodnotiť so zreteľom na smernicu EÚ 2009/28/ES, Národný akčný plán pre energiu z obnoviteľných zdrojov, spoľahlivé informácie o aktuálnom stave v napĺňaní energetických cieľov pre obnoviteľné zdroje energie a publikované vedecké poznatky o významných negatívnych vplyvoch MVE a podobných stavieb na ekosystémy vodných tokov (pozrite pripomienku 1).

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

9. Pripomienka ku Vodnému plánu ako celku

Opakovane a dôrazne žiadame definovať zóny nezasahovania (tzv. no-go zóny) pre výstavbu MVE, ale aj priečných hatí a iných opatrení tzv. sivej infraštruktúry – teda žiadame záväzne vymedziť úseky (zóny) ekosystémov vodných tokov a vodné útvary, kde nebude povolené umiestňovať tieto stavby. Za no-go zóny žiadame vyhlásiť všetky chránené územia národnej

sústavy so 4. a 5. stupňom ochrany, riečne a mokrad'ové územia sústavy Natura 2000, mokrade medzinárodného významu podľa Ramsarského dohovoru a iné dosiaľ nefragmentované významné a zraniteľné segmenty vodných a mokrad'ových ekosystémov.

Zdôvodnenie:

Táto požiadavka vyplýva z potreby integrovať ciele RSV a smerníc o ochrane biodiverzity (smernica o vtácoch a o biotopoch), ktorú ustanovujú články 4.7, 4.8 a 4.9 RSV. Podporujú ju tiež usmernenia IUCN pre manažment jednotlivých kategórií chránených území (IUCN 1994, Bishop a kol. 2004) a publikované vedecké poznatky o zónovaní chránených území (Walther 1986, Soulé 1987, 1991, Margules & Pressey 2000, Day 2002, Possingham a kol. 2006, Pressey a kol. 2007, Topercer a kol. 2014). Postup pri implementácii týchto požiadaviek pri plánovaní nových infraštruktúrnych projektov je podrobne rozpracovaný v metodickom dokumente ICPDR „Sustainable Hydropower Development in the Danube Basin“.

10. Pripomienka k stanoveniu environmentálnych cieľov a výnimiek z environmentálnych cieľov (pripomienka ku kapitole 6 VPS)

Žiadame vypracovať novú prílohu obsahujúcu konkrétne environmentálne ciele pre jednotlivé útvary povrchovej a podzemnej vody, ktoré nedosahujú dobrý stav vôd a environmentálne ciele pre chránené územia. Do kapitoly 6 VPS žiadame doplniť sumárne údaje s odvolaním sa na novú prílohu. Žiadame konkretizovať dôvody pre uplatnenie výnimiek z environmentálnych cieľov (posunutie termínov pre dosiahnutie dobrého stavu a stanovenie menej prísnych environmentálnych cieľov) a preukázať, že nenastane žiadne ďalšie zhoršenie stavu dotknutého vodného útvaru (napr. v dôsledku nových infraštruktúrnych projektov), čo je podmienka pre uplatnenie výnimiek.

Zdôvodnenie:

Ide o zákonnú požiadavku RSV. Od konkrétnych environmentálnych cieľov sa odvíja program opatrení.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

11. Pripomienka týkajúca sa uplatnenia výnimiek podľa článku 4.7 RSV (pripomienka ku kapitole 6. VPS).

Žiadame do kapitoly 6. VPS doplniť novú podkapitolu 6.2.3 o výnimkách podľa článku 4.7 RSV. Kapitulu žiadame vypracovať na základe menovitého zoznamu vodných stavieb na povrchových tokoch, dokončených v období od roku 2004 (vstup do EÚ) do roku 2015 (koniec prvého plánovacieho cyklu) a menovitého zoznamu vodných stavieb, ktoré sa plánujú realizovať v druhom plánovacom cykle. Ide o vodné stavby (najmä malé vodné elektrárne, protipovodňové opatrenia a pod.), ktoré zmenou fyzikálnych vlastností útvaru povrchovej vody alebo hladiny podzemnej vody spôsobili alebo spôsobia zhoršenie stavu vôd a na ne naviazaných spoločenstiev a ekosystémov. Žiadame uviesť sumárne údaje o vodných útvaroch (počet, zoznam), v ktorých sa zhoršil stav vodných útvarov a u ktorých sa na základe posúdenia podľa článku 4.7 predpokladá zhoršenie stavu.

Zdôvodnenie:

Ide o zákonnú požiadavku Rámcovej smernice o vode (príloha VII., bod A5. RSV).

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

12. Pripomienka týkajúca sa riešenia problematiky sucha (pripomienka ku kapitole 9. VPS)

Žiadame do kapitoly 9. VPS doplniť novú podkapitolu 9.3.2 a v nej údaje o dopade sucha na ekologický stav útvarov povrchových vôd (v tomto roku najmä vyschnutie niektorých úsekov, úhyn rýb), na stav útvarov podzemných vôd, zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou, významné biotopy (vyschnutie mokradí, prameňov), hospodárske aktivity (pokles výroby elektrickej energie z vodných elektrární, pokles poľnohospodárskej produkcie). Ďalej žiadame doplniť do VPS a programu opatrení návrh plánu manažmentu sucha vrátane programu opatrení na zmiernenie dopadov sucha.

Zdôvodnenie:

Sucho sa stáva závažným problémom Slovenska. Povinnosť vyhodnotiť dopad dlhodobého sucha na stav vôd je zakotvená v článku 4.6 Rámcovej smernice o vode. Problematika sucha patrí medzi prioritné oblasti európskej vodnej politiky. Opatrenia na riešenie sucha (zelená infraštruktúra) sú zakotvené v strategickom dokumente EK „Konceptia na ochranu vodných zdrojov Európy“.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

13. Pripomienka týkajúca sa programu opatrení (pripomienka ku kapitole 8. VPS a prílohám 8.1 - 8.4)

Program opatrení v kapitole 8 VPS a v prílohách č. 8.1 – 8.4 žiadame prepracovať tak, aby sa z neho dali identifikovať konkrétne opatrenia na dosiahnutie dobrého stavu vôd, ich predpokladaný účinok, zodpovedný subjekt za ich realizáciu a termín realizácie.

Žiadame, aby do programu opatrení bol doplnený program na prirodzené zadržiavanie vody v povodiach (prvky zelenej infraštruktúry), ktorý bude predstavovať alternatívu „sivej infraštruktúry“, ako súčasť adaptačných opatrení na klimatické zmeny, vo väzbe na vyhodnotenie rizík výskytu povodní a sucha.

Žiadame, aby boli do programu opatrení doplnené opatrenia na zamedzenie zrýchleného odtoku vody v urbanizovanom prostredí, opatrenia na likvidáciu osobitného a prehliadaného typu starých environmentálnych záťaží – zanesených veľkých i menších vodných nádrží (zdrže vážskej kaskády a i.) resp. kontaminovaných sedimentov v nich a na zabránenie vyplavovania týchto sedimentov do korýt pod nádržami.

Zdôvodnenie:

Programy opatrení obidvoch plánov manažmentu povodia Dunaja a Visly sú nekonkrétne, neadresné a nie je jasné aký pokrok v napĺňaní environmentálnych cieľov sa ich realizáciou dosiahne. Program opatrení nie cielene zameraný na dosiahnutie environmentálnych cieľov, pretože nie je preukázané žiadne prepojenie medzi opatreniami a príčinami „zlého“ stavu vôd. Program opatrení je vypracovaný podľa neúplne identifikovaných vodohospodárskych problémov (pozri pripomienku 4), ďalej nie podľa článku 11 a prílohy VI a VII RSV. Niektoré doplnkové opatrenia by mali byť zaradené medzi základné opatrenia (napr. nevyhovujúce žumpy, hnojiská a iné).

Európska komisia v svojich strategických dokumentoch, predovšetkým v Konceptii na ochranu vodných zdrojov Európy – COM (2012) 673 z 17. 12. 2012, Stratégii EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy – COM (2013) 216 z 16. 4. 2013, dokumentoch Zelená infraštruktúra – zveľaďovanie prírodného kapitálu Európy – COM (2013) 249 z 6. 5. 2013, Adaptácia na zmenu klímy: Európsky rámec opatrení (biela kniha) – COM (2009) 147 z 1. 4. 2009 a Prispôsobenie sa zmene klímy v

Európe – možnosti na uskutočnenie opatrení na úrovni EÚ (zelená kniha) – COM (2007) 357 z 29. 6. 2007 reaguje na opakované a tragické zlyhania plošného uplatňovania princípu tzv. flood control, ktorého cieľom bolo ovládnuť povodne výstavbou sivej infraštruktúry - technických stavieb, akými sú ochranné protipovodňové hrádze a priehrady. Na základe vedeckých poznatkov aj reálnych skúseností preto namiesto sivej infraštruktúry Európska komisia aj financiami v rámci EÚ fondov 2014 – 2020 na Slovensku chce podporovať realizáciu zelenej. Zelená infraštruktúra má v porovnaní s jednoúčelovou sivou infraštruktúrou viacero výhod: neobmedzuje územný rozvoj, zvyšuje biodiverzitu, zlepšuje mikrolímu v okolí, pozitívne ovplyvňuje obeh vody a jej zadržanie v krajine. Začlenenie aspektov zelenej infraštruktúry do správy povodia riek môže významne prispieť k zabezpečeniu dobrej kvality vody, zmierneniu vplyvu hydromorfologických tlakov a zníženiu následkov záplav a sucha.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

14. Zásadná pripomienka k registru podrobnejších plánov a programov (pripomienka ku kapitole 10 VPS)

Žiadame:

- **Plán manažmentu povodňového rizika predložiť na rokovanie vlády SR ako osobitný plánovací dokument. Ide o prvý plán, ktorý by mal byť dôsledne posúdený najmä dotknutými obcami, a preto by mal byť predmetom samostatného medzirezortného pripomienkovania,**
- **Plán rozvoja verejných kanalizácií žiadame z registra vypustiť. Ide o duplicitný program, ktorý nie je plne v súlade s národným programom pre implementáciu smernice o čistení komunálnych odpadových vôd (91/271/EHS). Duplicitný plán výstavby verejných kanalizácií je pre obce mätúci, čo sa môže odraziť aj v kvalite podkladov pre žiadosti o dotácie z eurofondov,**
- **Aktualizáciu koncepcie využitia hydroenergetického potenciálu vodných tokov do roku 2030 žiadame z registra vypustiť.**

Zdôvodnenie:

Zdôvodnenie je uvedené v pripomienke č. 8

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

15. Pripomienka týkajúca sa informovania verejnosti a konzultácií (pripomienka ku kapitole 11 VPS)

Žiadame do kapitoly 11 VPS doplniť informácie o výsledkoch konzultácií s verejnosťou a zmenách uskutočnených na ich základe vo VPS.

Zdôvodnenie:

Ide o zákonnú požiadavku RSV (príloha VII bod 9 RSV). Jej cieľom je preukázať efektívnosť konzultácií a prínos jednotlivých zainteresovaných skupín na príprave VPS. Konzultácie, ktorých výsledkom bolo odmietnutie pripomienok a návrhov bez možnosti diskusie, sú považované za formálne konzultácie.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

16. Pripomienka k vyhodnoteniu pokroku dosiahnutého oproti prvému plánovaciemu cyklu (pripomienka ku kapitole 13 VPS)

Kapitolu žiadame zásadne prepracovať, pretože nie je vypracovaná podľa požiadaviek prílohy VII B v bodoch 1 až 4 RSV. Kapitola musí byť obsahovať prehľad opatrení, ktoré sa realizovali podľa prvých plánov manažmentu povodí a prehľad opatrení, ktoré sa nerealizovali vrátane náležitých vysvetlení. Žiadame do kapitoly doplniť najmä opatrenia, ktoré boli realizované z fondov EÚ na r. 2007 – 2013 resp. v predchádzajúcom období (výstavba verejných kanalizácií a ČOV, projekty sanácie environmentálnych záťaží a iné) a ich vplyv na stav vôd. Ďalej musí kapitola obsahovať konkrétne údaje o dosiahnutom pokroku v napĺňaní environmentálnych cieľov jednotlivých vodných útvarov, podložené realizovanými opatreniami a monitoringom.

Zdôvodnenie:

Ide o zákonnú požiadavku Rámcovej smernice o vode (príloha VII.B. bod 1 – 4)

17. Pripomienka týkajúca sa identifikácie neistôt v plánoch manažmentu povodí (pripomienky ku kapitole 13.2 VPS)

Žiadame do kapitoly doplniť ďalšie neistoty, konkrétne najmä:

- neúplne a nepresné informácie o bodových a plošných zdrojoch znečistenia a pôvodcoch znečistenia/poškodenia vôd,
- neukončené klasifikačné schémy pre hodnotenie ekologického stavu vodných útvarov,
- nedostatočné informácie o kvantitatívnom stave podzemných vôd (využiteľné zdroje podzemných vôd, vodné účty, ekologické prietoky vodných tokov, odbery vôd a iné),
- nekomplexná ekonomická analýza využívania vôd (najmä analýza vodohospodárskych služieb poskytovaných SVP š.p., prípadne Vodohospodárskou výstavbou š.p., štátnym podnikom Hydromeliorácie, obcami - obecné vodovody a kanalizácie) a absencia kombinácie najefektívnejších opatrení vypracovanej na základe odhadu nákladov,
- nedostatočný monitoring, a to najmä prevádzkový monitoring vodných útvarov, pri ktorých je riziko nedosiahnutia dobrého stavu vôd a účelový monitoring významných zdrojov znečistenia – malé vodné elektrárne, významné vypúšťania do povrchových vôd, priemyselné a poľnohospodárske areály, skládky odpadov, environmentálne záťaže a iné,
- nedostatočné vyhodnotenie trendov obsahu znečisťujúcich látok v podzemných vodách na základe vyhodnotenia výsledkov prebiehajúceho monitoringu využívaných vodárenských zdrojov, skládok odpadov, priemyselných areálov a iné,
- nedostatočné zmapovanie zdrojov chemického znečisťovania povrchových a podzemných vôd,
- riešenie problematiky sucha,
- hodnotenie dopadu klimatických zmien na výskyt povodní a sucha,
- riešenie problematiky tvorby a odstraňovania sedimentov z vodných nádrží,
- nedostatočná integrácia cieľov v oblasti ochrany vôd, ochrany prírody, a protipovodňovej ochrany,
- nedostatočné prepojenie vodnej politiky s hospodárskymi politikami (napr. s energetickou politikou, poľnohospodárskou politikou a iné) a presadenie environmentálnych cieľov do týchto politík (najmä zabránenie zhoršenia stavu vôd).

Zdôvodnenie:

Identifikácia neistôt a nedostatkov vo VPS je nevyhnutným podkladom pre zlepšenie implementácie Rámcovej smernice o vode.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

18. Pripomienka k hodnoteniu strategického dokumentu v procese SEA (pripomienka k Záverečnému stanovisku z vyhodnoteniu vplyvov na životné prostredie a Doložke vplyvov strategického dokumentu)

Nesúhlasíme so záverečným stanoviskom Ministerstva životného prostredia SR z procesu posudzovania strategického dokumentu „Vodný plán Slovenska“, ktoré je premietnuté do Doložky vplyvov strategického dokumentu s celoštátnym dosahom na životné prostredie.

Po prepracovaní VPS žiadame opätovné posúdenie strategického dokumentu podľa zákona 24/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov o posudzovaní vplyvov na životné prostredie

Zdôvodnenie:

V rámci procesu SEA nebol vyhodnotený ani predpokladaný pozitívny účinok nápravných opatrení navrhovaných vo VPS na stav vodných útvarov v „zlom“ stave, ani predpokladaný negatívny účinok nových vodných stavieb (malých vodných elektrární, infraštruktúrnych projektov, stavieb protipovodňovej ochrany a i.), ktoré budú mať za následok zhoršenie stavu vodných útvarov. Vo vyhodnotení absentuje posúdenie kumulatívnych a synergických účinkov jednotlivých vodných stavieb na stav vodných útvarov. Nebol vyhodnotený ani výsledný efekt nápravných opatrení zlepšujúcich stav vodných útvarov a nových infraštruktúrnych projektov, ktoré budú mať za následok zhoršenie stavu vôd. Dôsledkom je vysoké riziko neefektívneho vynakladania finančných prostriedkov, keďže novými projektmi bude prípadný pozitívny efekt nápravných opatrení eliminovaný.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

19. Pripomienka ku mape útvarov povrchovej vody a jej typov (pripomienka ku mapovej prílohe 2.1. ku Plánu manažmentu správneho územia povodia Dunaja a ku kapitole 2.2.3.)

Časť kapitoly 2.2.3 sa venuje útvarom povrchových vôd na riekach so zmenenou kategóriou (vodné nádrže) s tým, že ich situovanie má byť zobrazené v mapovej prílohe 2.1. V mape však nie je zachytené situovanie väčšiny nádrží (napr. VD Krpeľany, Žilina, Hričov, Môtová, Veľké Kozmálovce). Žiadame o doplnenie všetkých chýbajúcich útvarov povrchových vôd na riekach so zmenenou kategóriou do mapovej prílohy 2.1.

Zdôvodnenie:

Mapové a iné podklady, ktoré neobsahujú aktuálne a komplexné informácie, nemajú pre praktické využitie význam. Poloha a ďalšie základné informácie o vodných nádržiach (plocha, projektovaný a skutočný celkový objem, ekologický stav a p.) sú nutnou podmienkou pre spoľahlivé odhady stavu dotknutých vodných útvarov, plánovanie nápravných a iných manažmentových opatrení.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

20. Pripomienka k mape narušenia pozdĺžnej spojitosti riek a habitatov (pripomienka k mapovej prílohe 4.3a. v Pláne manažmentu správneho územia povodia Dunaja)

Žiadame doplniť do mapy narušenia pozdĺžnej spojitosti riek a habitatov (mapová príloha 4.3a) významné priečne bariéry a ďalšie prvky narušenia spojitosti rieka biotopov (zásahy do cenných horských tokov), ktoré vznikli v súvislosti s lesníckym zahrádzaním bystrín niekdajšími stavebnými a lesomelioračnými závodmi (v Krivánskej Fatre napr. prehrádzky na Šútovskom a

Bielom potoku), ale aj vodohospodárskymi organizáciami (napr. v Turčianskej kotline napr. prehrádzka na Vrisci niže Sloviaň, nádrž na Vädžeri vyše Moškovca a v Kremnických vrchoch dokonca taká významná bariéra, ako je VN Turček!). Naopak na Turci pri Moškovci a ani vo Veľkej Fatre v Dedošovej (Gaderský potok) nie sú žiadne nepriechodné prekážky, hoci do mapy sa nevedno prečo dostali.

Zdôvodnenie:

Ide o zákonnú požiadavku Rámcovej smernice o vode. Presné, úplné a spoľahlivé zmapovanie všetkých významných narušení pozdĺžnej spojitosti riek a na ne viazaných biotopov je nutnou podmienkou pre spoľahlivé odhady stavu dotknutých vodných útvarov, vyhodnotenie významnosti ich vplyvov a plánovanie nápravných a iných manažmentových opatrení.

TÁTO PRIPOMIENKA JE ZÁSADNÁ.

21. Pripomienka k mape rozšírenia invázných druhov vo vodných útvaroch (pripomienka k mapovej prílohe 4.5. v Pláne manažmentu správneho územia povodia Dunaja)

Žiadame prepracovať mapu rozšírenia invázných druhov vo vodných útvaroch (mapová príloha 4.5.) podľa najlepšie dostupných a aktuálnych informácií. Napr. na rieke Turiec je zistený výskyt najmenej 4 invázných druhov rastlín, kým mapa priznáva len jeden.

Zdôvodnenie:

Dostatočne presné, úplné a spoľahlivé zmapovanie rozšírenia a početnosti invázných a expanzívnych druhov organizmov vo vodných útvaroch SR je nutnou podmienkou pre spoľahlivé odhady ekologického stavu dotknutých vodných útvarov, vyhodnotenie významnosti ich vplyvov a plánovanie zmierňujúcich a iných manažmentových opatrení (aj v nadväznosti na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1143/2014 z 22. 10. 2014 o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov). Použiteľné dáta možno nájsť v publikovaných vedeckých prácach (napr. Bernátová a kol. 2006, Kliment a kol. 2008, Medvecká a kol. 2011, 2012 a i.), v databázach ŠOP SR (<http://www.sopsr.sk/publikacie/invazne/index.php?id=mapy>) a i.

Zároveň, vzhľadom na kritickú situáciu v oblasti ochrany vôd a od vody závislých ekosystémov, využívame túto príležitosť a:

- **vyzývame a žiadame oprávnený orgán ustanovený podľa článku 3 Rámcovej smernice o vode, aby prijal okamžité opatrenia na zásadnú zmenu vodnej politiky, základom ktorej je Rámcová smernica o vode,**
- **upozorňujeme ministerstvo životného prostredia na právo občanov Slovenskej republiky na priaznivé životné prostredie a na právo na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a príčinách a následkoch tohto stavu. Štát má podľa čl. 44 Ústavy SR navyše povinnosť dbať na šetrné využívanie prírodných zdrojov, ekologickú rovnováhu a účinnú starostlivosť o životné prostredie – a to aj v oblasti ochrany vôd,**
- **žiadame zastaviť prebiehajúcu výstavbu malých vodných elektrární, ktorú presadilo Ministerstvo životného prostredia SR v rozpore s článkom 4.7 Rámcovej smernice o vode,**
- **žiadame, aby oprávnený orgán uskutočnil konkrétne kroky na odstránenie formálnosti procesov vyžadovaných Rámcovou smernicou o vode a začal uskutočňovať informovaný, zodpovedný (accountable) a medzinárodne obhájitelnú vodnú politiku zameranú na**

ochranu vôd, zastavenie zhoršovania stavu vôd a dosiahnutie dobrého stavu vôd do roku 2015.

Túto pripomienku spracovali a uplatňujú organizácie a fyzické osoby:

- Ing. Martina Barancová Paulíková, Združenie Slatinka, A. Sládkoviča 2, 96001 Zvolen
- RNDr. Elena Fatulová, Inštitút vodnej politiky, Repná 1, 821 04 Bratislava
- Ing. Ján Topercer, CSc., vedecký pracovník, Botanická záhrada Univerzity Komenského, pracovisko v Blatnici, 038 15 Blatnica 315
- Ing. Miroslav Mojžiš, Priatelia Zeme – CEPA, Karpatská 11, 811 05 Bratislava
- Ing. Jaroslav Baran, člen Klubu Slovenských turistov, Záborského 33, 831 03 Bratislava
- Ing. Jana Pavlíková, Mierová 4, 962 01 Zvolenská Slatina
- osoby a organizácie, ktoré jednoznačne vyjadrili svoju podporu týmto pripomienkam uvedením svojho mena, priezviska, názvu, adresy (resp. sídla) do formulára pod zverejnenými pripomienkami na <http://www.ekoforum.sk> (zoznam je osobitnou prílohou týchto pripomienok).